

W III wieku tematyka fresków jest już bardzo różnorodna. Czasami treścią ich są nawet zajęcia, które zmarli wykonywali za życia: trafiają się też sceny przedstawiające postać modlącego się lub całą grupę tzw. orantów. W tym też wieku, z braku miejsca w korytarzach, zaczęto malować obrazy również na sklepieniach.

Dla techniki malarstwa katakumbowego charakterystyczne jest to, że poszczególne freski ścienne były od siebie oddzielone przy pomocy różnych elementów dekoracyjnych takich jak: barwne pasy, wstęgi, łuki, koła itp. Niekiedy były to ozdobne wzory imitujące mozaikę lub dekoracyjną tkaninę. Z ornamentyki grecko-rzymskiej przyjęto girlandy i kompozycje ze zwierzętami, głównie ptakami, gdyż stanowiły one wdzięczny temat malarski.

Kraków

KS. KAZIMIERZ DRZYMAŁA SI

R E C E N Z J E

K. H. SCHELKLE, *Die Kraft des Wortes. Beiträge zu einer biblischen Theologie*, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1983, ss. 280.

„Moc Słowa” ofiarowana została Karolowi Hermannowi Schelkle z okazji 75-lecia jego urodzin. Wyboru tekstów dokonał jego uczeń, M. Limbeck, zaś wydawcą tej książki jest Katholisches Bibelwerk w Stuttgarcie.

Osoba K. H. Schelkle jest dobrze znana polskim biblistom, choćby ze względu na jego fundamentalne, czterotomowe dzieło: *Theologie des Neuen Testaments* (Düsseldorf 1968—1977²). Jego prace tłumaczone były na przeszło 10 języków świata, w tym także i na jęz. polski (zob. Conc. 1—5 (1969) 153—161). Polski przekład *Theologie* w przygotowaniu.

Książka ta stanowi — jak już zaznaczyliśmy — wybór artykułów, pochodzących z różnych czasopism oraz książek, opublikowanych w latach 1167—1980. Jest ona jakby wyjściem naprzeciw tym wszystkim, którzy szukają bezpośredniego spotkania ze Słowem Bożym, chcąc odnaleźć odpowiedź na podstawowe zagadnienia Nowego Testamentu. Temu też służy podział książki, dokonany na trzy działy tematyczne: 1. Jezus z Nazaretu — Mesjasz z Izraela i Zbawiciel świata (25—97). 2. Paweł — Nauczyciel narodów (99—144). 3. Wiara Kościoła (145—216).

W pierwszej części zostały zebrane artykuły dotyczące osoby i dzieła Jezusa Chrystusa. Są one odpowiedzią na pytanie o istotę Jego działalności i głoszonej przez Niego nauki. Autor omawia tutaj historię Jezusa

jako Nauczyciela i Proroka, Jego zmartwychwstanie, historię i znaczenie Eucharystii oraz zagadnienie stosunku Izraela ST do Kościoła w NT.

Część druga zawiera przedstawienie sylwetki i teologii Apostoła Narodów. Posiada ona 7 podrozdziałów: Jezus Chrystus, świat, Izrael, Kościół, wypełnienie, Bóg, człowiek. Pomimo swej odrębności, w rzeczywistości tworzą zwartą całość, ukazującą podstawowe zagadnienie pawłowej „teologii słowa”.

Trzecia część jest objętościowo największa. „Wiara Kościoła” zawiera te zagadnienia NT, które nie zostały zawarte w poprzednich częściach, a które po dziś dzień wymagają głębszej refleksji egzegetów: nowotestamentalna eschatologia, charyzmat a urząd, wolność jako Ewangelia, rola i miejsce kobiety w NT, odpowiedź na pytanie: „Co znaczy teologia NT?”. Warto dodać, że przy niektórych zagadnieniach znajduje się podstawowa bibliografia, umożliwiająca pogłębienie omawianego problemu. Na szczególną uwagę zasługuje dobrze opracowany skorowidz miejsc cytatów z tekstu NT użytych w książce wraz ze skorowidzem rzeczowym, zawierającym 57 haseł.

Pozycja K. H. Schelkle wydaje się być pożyteczna z dwóch racji: po pierwsze, rzuca światło na całokształt pracy egzegetycznej autora i jej różnorodność; po drugie, umożliwia wszystkim zainteresowanym poszczególnymi problemami NT znaleźć coś dla siebie, co ułatwia prostota języka, używanego przez autora. Możemy sobie życzyć, by i w naszym kraju mogły ukazywać się tego typu książki, pokazujące całokształt pracy twórczej poszczególnych biblistów.

Kraków

DOMINIK TOMCZYK Sch. P.

OTTO KNOCH, *Wer Ohren hat, der höre. Die Botschaft der Gleichnisse Jesu. Ein Werkbuch zur Bibel. 36 Holzschnitten*, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1983, ss. 346

Na biblijnym rynku wydawniczym ukazała się nowa pozycja znanego biblisty niemieckiego, byłego dyrektora KBW w Stuttgarcie (1959—1971), a od 1971 r. profesora NT Uniwersytetu w Passau — Otto Knocha, ucznia K. H. Schelkle. Jest on autorem licznych książek i przyczynków przybliżających współczesnemu czytelnikowi tematykę biblijną i przyczyniających się — ze względu na swoją praktyczność — do pogłębiania duchowego życia chrześcijan.

Książka składa się z czterech części: Pierwsza część (ss. 7—67) stanowi kilkudziesięciostronicowe wprowadzenie, pomocne do zrozumienia zagadnienia przypowieści zawartych w Ewangeliach synoptycznych. Druga część (ss. 59—311) prezentuje wykład 36 przypowieści Mistrza z Nazaretu. W trzeciej części (ss. 313—330) Autor omawia podstawowe pomoce do przeprowadzenia tego typu studium, zacieśniając niejako ich krąg do dostępnych powszechnie pozycji niemieckich (książka pisana jest dla czytelnika niemieckiego) bez potrzeby korzystania nawet z fundamentalnych pozycji warsztatu biblisty. Czwarta zaś część (ss. 331—346) zawiera nieodłączny niemal każdej pozycji biblijnej skorowidz cytatów biblijnych, wykorzystanych przez Autora bądź w sposób bezpośredni, gdzie poddaje je analizie, bądź też w celu wzmocnienia omawianego tekstu.

Pozycja O. Knocha wydaje się zatem bardzo pożądana przez współczesnego chrześcijanina, który spotykając się ze Słowem Bożym, chce